

**Inatsisartut aalajangiiffisassaattut siunnersuutigineqarpoq Naalackersuisut peqquneqassasut 2017-mi innutaasut paasititsiniaaffigineqareernerup aammalu oqallitsinneqareernup kingorna isumasiuilluni taasitinneqassasut, qanoq Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermi piiakkat pingaanerit saniatigut piiakkat sinneranik tunisassiassanik radioaktiviussinnaasunik takussutissartalinnik imaluunniit akulinnik atorluarneqarsinnaaneranut atatillugu innuttaasunik isumasiuilluni taasisitsisoqassasooq qummut qaffasinnerpaaffissaliisoqarnissaanik 0,05%-imut.
(Inatsisartunut ilaasortaq Steen Lyngé, Atassut)**

Akissuteqaat

(Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermit Nunanullu Allanut Naalackersuisooq)

Siullermeerneqarnera

Aatsitassanut ikummatissanullu inatsit malillugu pisinnaatitsissummik pigisaqartup tamanna sioqqullugu aatsitassarsiorluni misissuinissamut akuersissutip ataani atugassarititaasut tamaasa naammassisimappagit, aammalu peqarfinnik niuernermit tunngaveqartumik piiarneqarsinnaasunik, piiaanissamik siunertaqarfigisani, paasinarsisissimappagit pisinnaatitsissummik pigisaqartoq piiaanissamut akuersissummik tunineqarsinnaatitaavoq.

Aalajangersakkamut ilaatigut siunertaavoq aatsitassarsiorfiutileqatigiiffiit Kalaallit Nunaannukarumalersinnissaat. Aatsitassarsiorfiutileqatigiiffiit inatsisitigut piumasaqaataasut allatigut naammassisimagunikku, pisuussutinik nassaarisaminnik piiaanissamut pisinnaatitaaffeqarlutik qularnaatumik qulakkeereerneqarsimangippat, Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorluni misissuinerinik ingerlataqarnissanut aningaasaliiumassasut naatsorsuutigineqarsinnaagunangilaq.

Innuttaasunik taasititsineri piiaanissamut pisinnaatitaaffeqarnek apeqquserneqassaaq, tassami atugassarititaasut pisinnaatitsissummik pigisaqartup akuersissut naapertorlugu allatigut naammassisimasai, taamaalilluni piiaanissamut akuersissummik tunineqarnermik malitseqanngissinnaammata. Innuttaasut taasitinneqarneranni naaggaarnerup pisinnaatitaaffeqarnek taanna killilersinnaassavaa. Kalaallit Nunaata naalagaaffittut inatsisit atorlugit ingerlatsisutut inissisimanera taamaalilluni eqqortumik isornartorsiorneqarsinnaasaaq. Tamatuma Kalaallit Nunaanni aatsitassanik misissuinissaq pilerinaateqannginnerulersis-sagaa qularnangilluinnarpoq.

Naalackersuisut isumaqarluinnarput innuttaasunik taasititsineq piumasaannarmik atorneqassanngitsoq. Oqaluttuarisaanikkut isigalugu innuttaasunik taasititsineq ilaatigut apeqqutinut annertuunut tunngassuteqartarput, soorlu taamanikkut EF-imut ilaasortaanermit, Namminersornerulerneqarnerup eqqunneqalernerani aamma Namminersornerup eqqunneqalerneranut tunngatillugu. Taamaalilluni innuttaasunik taasititsinerup pingaartumik namminersortuunerinik nalunaaruteqartarnermit tunngatillugu atorneqartarnera

ileqquusimavoq, aammalu teknikkikkut naliusunut killissaliussanik aalajangersaanermut tunngatillugu atorpeqartarsimanani.

2014-2018-imut naalackersuisooqatigiinnissamut isumaqatigiissummi allassimavoq, aatsitassat taakkua piiarneqarsinnaanissaannut uranimik akoqartunut qaffasinnerpaaffiliilluni killiliussassanik aalajangersaaviusussamik naalackersuisooqatigiit Inatsisartunut siunnersuummik saqqummiussissasut. Qaffasinnerpaaffiliilluni taamatut killissaliussassamik aalajangersaanissamut paasissutissanik nalunaarsukkanik uppersarsagaasunik aammalu allatigut sunniutaasunik suleriaatsinillu misissueqqissaarnissaq pisariaqarput. Taamaattumik Naalackersuisut maannakkorpiaq taamatut aalajangernissaq nukingiullugu ingerlanniangilaat.

Naalackersuisut aamma danskit naalackersuisui siunissami uranimik Kalaallit Nunaanneersumik paaanissaq avammullu annissuisarnissaq pillugit suleqatigiinnissaq pillugu isumaqatigiissutinik januarimi arlalinnik atsiugaqarput..

Uranimut isumaqatigiissutit urani pillugu nalunaarusiami 2013-imeersumi inassuteqaatinut malitseqartitsissutaapput. Isumaqatigiissutini sisamaasuni taakkunani akisussaaffeqarfiit aammalu siunissami uranimik paaasoqalissappat avammullu annissuisoqalissappat tassunga atatillugu danskit aamma kalaallit oqartussaasuisa akornanni suliasat agguarneqarnerat erseqqissarneqarput. Isumaqatigiissutini Kalaallit Nunaata aamma Danmarkip ilaatigut Det Internationale Atomenergiagenturimut nunat tamanut pisussaataaffimminnik naammassinninnissaat qulakkeerneqarpoq. Isumaqatigiissutit ataatsimoortut tassaapput; nunanut allanut illersornissamut sillimaniarnermullu politikkimut tunngasut immikkuullarissut, Kalaallit Nunaannit uranimik paaanermut avammullu annissuinnermut tunngassuteqartut pillugit suleqatigiinnissamut pingaarnertut isumaqatigiissut; atomip nukinganit atortussiat isumannaallisaanikkut nakkutigineqarnissaat pillugu ataatsimoorussamik nalunaaruteqarneq; tunisassianik teknologimillu inuiaqatigiinni aamma sakkutooqarnermi atorpeqarsinnaasunik (dual-use) avammut annissuinnermik nakkutiginninneq pillugu ataatsimoorussamik nalunaaruteqarneq; aammalu aatsitassarsiorfimmik ingerlatsinermut atatillugu atomip nukinganut isumannaallisaanermik Kalaallit Nunaata isumaginninnissaa pillugu isumaqatigiissut.

Isumaqatigiissutit aatsitassanut suliasaqarfimmi kalaallit aalajangiisnaatitaaffiisa aamma namminersorneq pillugu inatsit malillugu aatsitassanik paaanissamut pisinnaatitaaffeqarnerup aamma danskit naalackersuisuisa nunanut allanut, sillimaniarnermut illersornissamullu suliasaqarfinni aalajangiisnaatitaanerisa akornanni ataqatigiissitsisuupput.

Danskit naalackersuisui isumaqatigiissutit ataatsimoortut aallaavigalugit, atomip nukinganut isumannaallisaanermik nakkutiginninnissaq aamma tunisassianik inuiaqatigiinni aamma sakkutooqarnermi atorpeqarsinnaasunik avammut annissuinnermik nakkutiginninneq pillugit Folketingimut inatsisissatut siunnersuummik saqqummiussereerput. Suleriaatsinut atuuttunut naapertuuttumik inatsisissatut siunnersuutit maannaataatsimiinnermi Inatsisartuni suliarineqassapput, taamaalillutik Inatsisartut inatsisissatut siunnersuutit Folketingimi naammassillugit suliarineqarnissaat sioqqullugu isummerfigisinnaassallugit.

Tunisassianik marloqiusamik atorpeqartartunik avammut annissuineq pillugu Kalaallit Nunaannut inatsisissatut siunnersuummi, saffiugassamik uranimik aamma thoriumimik akulimmik avammut annissuinnermut atatillugu naliusunut killissaliussat pillugit maleruagassanik aalajangersaasoqarsinnaavoq. Inatsisissatut siunnersuuteqarnermi taamaattumik saffiugassanik uranimik aamma thoriumimik akulinnik annissisarnermut, nunani USA-tut, Canada-tut aamma Australia-tut aammalu EU-tut ittuni atuuttunut naapertuuttumik, maleruagassaqartitsinissaq siunnersuutigineqarpoq.

Euroatom-imi naliusunut killissaliussanut naapertuuttunik naliusunut killissaliussanik aalajangersaaniarlutik Naalackersuisut aamma danskit naalackersuisui isumaqatigiipput, tassalu imaappoq saffiugassaq 10 procentimik annertunermilluunniit thoriumimik akoqarpat imaluunniit uranimik 0,1 procentimik annertunermilluunniit akoqarpat.

Piiaanermut tunngatillugu – aammalu taamaalilluni assersuutigalugu uranimik piiaanerpiaamut tunngatillugu – pissutsit naliusunut killissaliussanut tunngassuteqartut attuumassuteqarpallaanngillat. Saffiugassaq piiarneqarpat akuiarneqarlunilu, naggataatigut tunisassiarineqartoq Kalaallit Nunaannit avammut tuniniarneqartussat tassaassaaq uranoxid, aamma taaguutaa ilisimaneqartoq tassaasoq *yellow cake*. Uranoxid tunisassiaavoq suliarineqarsimasoq taamaalillunilu akuiagaasoq, suliap pissusissamisoornerani naliusunut killissaliussat taakkua sinnerlugit annertussuseqartumik uranoxidimik erseqqinnerusumik procentikkaanik akoqartoq. Uranip saffiugassartaata akuiarneqartarneranut tunngaviorpiarpoq tunisassiamik akoqannginnerusumik akuiagaasumillu pissarsinissaq.

Peqarfimmik uranimik aamma thoriumimik agguaqatigiissillugu 0,05 % sinnerlugu inorluguluunniit naliusunut killissaliiviusumik peqarnersoq, taamaattumik piiaanissamut tunngatillugu pingaaruteqarpallaanngilaq, tassami saffiugassaq assersuutini marlunni taakkunani najukkami piiaasoqartussaavoqsuliareqqiisoqartussaallunilu, uranip saffiugassartaata ataatsimut katersorneqarnissaa siunertaralugu.

Naalackersuisut peqatigisaanik eqqumaffigeqqussavaat siunnersuutip matuma kingunerisaanik, tusagassiuutini takuneqarsinnaasut akerlianik, innuttaasunik taasititsinerup kingorna 0,05 %-imik naliusunut killissaliussamik aalajangersaasoqassappat, Kuannersuarni peqarfimmi piiaasoqarsinnaassanngitsoq. Tamatumunnga pissutaavoq naliusunut killissaliussap 0,05 %-iusup atortussianut qinngornernik ulorianartunik akulinnut, aamma thorium tassani ilaalluni, tunngassuteqarnera. Kuannersuarni thorium agguaqatigiissillugu akuusoq 0,1 % missaaniippoq, taamaattumik thoriumip annertussusaannaa naliusunut killissaliussatut siunnersuutigineqartut marloriaatigalugu.

Ilaatigut uranimik aamma thoriumimik piiaaneq peqqussutit aatsitassanut ikummatissanullu inatsimmi nassuiarneqartut malillugit ingerlanneqartuartaavoq, ilanngullugu avatangiisinut sunniutaasussanik nalilersuineramik suliaqarnissaq pillugu piumasaqaat, suliasaqarfimmi nunani tamalaani suleriaatsinik pitsaanerpaanik atuinissaq pillugu piumasaqaat aamma maleruagassat isumannaallisaanermut peqqinnissamullu tunngassuteqartut, ilaatigut takuuk Qinngornerit ioninngortitsisartut pillugit aamma qinngornernut illersuuteqarnissaq pillugu Inatsisartut Inatsisaat, 2015-imi ukiaanerani ataatsimiinnermi akuerineqartoq.

Apeqqummi ingerlatanut ataatsimoortillugit paasissutissiiviusussanut aamma oqallitsitsisussanut tunngasumi Naalackersuisut qularinngilluinnarpaat oqallinnerit kinaassusersiunngitsumik paasissutissanillu tunngaveqartumik ingerlanneqarpata, pissutsit taakkua kisimik oqartussaaraqatigiinnermut sulianik ingerlatitsisarneq siuarsarsinnaagaat.

Naalackersuisut matuma siuliani oqaatigineqartut tunngavigalugit siunnersuut tapersorsinnaanngilaat.